

JIMS PP 12072009

מדיניות המסים לשנת 2009

זאב גולן

מדיניות המסים לשנת 2009

י' בתמוז תשס"ט

2 ביולי 2009

ראש הממשלה ומשרד האוצר הצהירו כי הינם בעד הפחתת נטל המס והגברת הצמיחה. כפי שצויין במדיניות הכלכלית לשנים 2009-2010 "ככלל שיעורי מס גבוהים אינם רצויים מבחינה כלכלית... המדיניות שנקבעה בתכנית 'בלימה ותנופה' מהווה המשך ישיר של מדיניות הפחתת שיעורי המס לכלל משלמי המסים".

אולם, בעודם טוענים זאת, במרחק עמוד אחד בלבד, מתווסף לו סעיף נוסף אשר נועד "לבטל עיוותי מס", ואשר עוסק בהטלת מע"מ בשיעור רגיל על ירקות ופירות. לטענת האוצר גביית מע"מ על פירות וירקות תוסיף לקופת המדינה 1.8 מיליארד ש"ח. בנייר העמדה "הטלת מס ערך מוסף על פירות וירקות" (ראה לינק: <http://www.jims-israel.org/ CPP.aspx>) כבר ציין המכון, שמדובר בסכום של 1.6 מיליארד שקלים בלבד (על פי מסמכי האוצר בשנת 2008). מכיוון שהאוצר נתקל בהתנגדות חריפה מצד חכ"ים רבים לגזירה זו הוא העלה שתי חלופות עיקריות כנגד הטלת המע"מ על פירות וירקות: האחת היא להעלות את שיעור המע"מ הכללי ב-1%, והשנייה היא דחיית התכנית להורדת מס ההכנסה אשר עד כה הוגדרה כחיונית וכ"נדבך מרכזי בתכנית הכלכלית הרב שנתית".

ביום 29 ביוני 2009 אישרה הכנסת את העלאת המע"מ באחוז. יש לזכור שהחלופה שהוצעה למעשה מדברת על העלאה באחוז נוסף לזו שכבר הוחלט עליה במסגרת התקציב, כלומר אם החלופה לעיל תתקבל, המע"מ יועלה בסך הכל בשני אחוזים.

אנו נסקור במסמך זה מהן ההשלכות לחלופות שמציע משרד האוצר, ונציע חלופות אחרות מנגד.

חלופות למציאת 1.8 מיליארד ש"ח כדרישת האוצר, במקום הטלת מע"מ על פירות וירקות

1. השלכות העלאת מס 2. העלאת המע"מ ב-1% 3. בחינת חלופות האוצר 4. מסקנות

* במסגרת המסקנות יוצע גם פתרון היכול להחליף את חלופות האוצר: ביטול ההטבות לבעלי הון (על הצעתנו החלופית ראה בהרחבה נייר עמדה "בחינת נחיצות לשכת המדען הראשי והחוק לעידוד השקעות הון" (<http://jimsisrael.org/pdf/ChiefScientist.pdf>))

1. למה לא כדאי להעלות מס?

- כל מס מדכא – במעט או בהרבה – את הפעילות ואת הקנייה של המוצרים שעליהם הוא מוטל.

- גם אם המס אמור לפגוע בעיקר בעשירים – הוא פוגע גם בחלשים. גם אם הוא "צודק" מבחינה חברתית לטעמם של רבים – הוא עדיין גם מוריד את מכירות העסקים הקטנים והחלשים, וממתן צמיחה ויצירת מקומות עבודה חדשים.

2. למה לא להעלות את שיעור המע"מ הכללי ב-1%?

- כאמור, מע"מ בתור מס מדכא את סך הפעילות הכלכלית במדינה ובכך פוגע בכל אזרחי המדינה, חזקים כחלשים (בלי קשר למי שנפגע יותר).
- בנוסף: בעלי הכנסות נמוכות מוציאות אחוז גבוה יותר מהכנסותיהם על צריכה, כך שמע"מ הוא מס "רגרסבי" באופיו, הפוגע במיוחד בחלשים.

3. למה לא להעלות מס הכנסה או לדחות את ההפחתה המתוכננת?

- גם מס הכנסה, בתור מס, ממתן את הפעילות הכלכלית ובכך פוגע בכל אזרחי המדינה – גם המשתכרים וגם המובטלים המקווים למצוא עבודה.
- מס הכנסה הוא ה"מחיר" שאדם משלם כדי לעבוד. ככל שמחיר של מוצר עולה – צורכים ממנו פחות. במקרה זה – עובדים ומשקיעים פחות. הורדת מס הכנסה הוא תמריץ לעבוד ולהשקיע יותר. זה נכון ללא קשר לשאלות כגון איזה מדרגות מס להוריד, או מי "הרוויח יותר" מההורדה. המשק זקוק כעת לתמריצים לעבוד ולהשקיע, וזקוק להגדלת היקף הרכישות של הצרכנים.
- העלאת שיעורי המס לאו דווקא מעלה את הכנסות המדינה: בישראל, באמצעות ביטול התקרה קיוו להעלות את תשלומי הביטוח הלאומי ביוני 2002. ביטול התקרה גרם לפתיחה של כ-30 אלף חברות על ידי שכירים, שניסו להתחמק מתשלום המס, כך פחות אנשים שילמו ביטוח לאומי, ולבסוף הוחלט לבטל את ההעלאה. גם בארה"ב, כשהעלו את מס ההכנסה לעשירונים העליונים, הכנסות המדינה מעשירונים אלה ירדו. לדוגמה בשנת 1990, בה המס השולי עלה מ-28% ל-31%, סכום התקבולים אשר התקבל מהעשירים ביותר ירד מ-106 מיליארד דולר ל-96 מיליארד דולר. כאשר הורידו את שיעורי המס לעשירונים אלה, ההכנסות עלו, וגם שיעור המס הכולל ששולם על-ידם לעומת החלשים: בשנים 1981-1986 המס השולי העליון ירד מ-70% ל-28%, ונתח המסים ששולם על ידי המאיון העליון עלה מ-17% ל-25%.
- למרות שבשנת 2008 הורידה ממשלת ישראל את המסים במעט ומדרגת מס ההכנסה העליונה ירדה מ-48% ל-47%, וכן מס החברות הורד מ-29% ל-27%, נטל המס בארץ עדיין כבד. לפי מחקר של מכון ירושלים לחקר שווקים (JIMS) בשנת 2008 הישראלים עבדו 197 יום עבור המדינה ורק 169 עבור עצמם. זאת ועוד, במצטבר משנת 1990 ועד 2008, משלם המסים הישראלי עבד יותר עבור המדינה מאשר עבור עצמו.
- קונצנזוס: גם סוציאליסטים המאמינים שכדאי למסות עשירים יותר, וגם קפיטליסטים המאמינים שכדאי לכל עובד לשמור יותר ממשכורתו אצלו – אינם טוענים שמס גבוה יותר ידרבן השקעה, עבודה וצמיחה.
- בהפחתת מסים גלומים יתרונות רבים: יצירת מקומות עבודה חדשים, ירידה בהעלמות מסים, הגדלת הביקושים ויצירת מומנטום אשר יביא לתחילת המפנה בכלכלה הישראלית, ובהמשך להגדלת הכנסות המדינה ממסים. אולם חשוב לבחון את הורדת המסים כחלק אחד מתוך מכלול של מספר גורמים חשובים כמו זכויות רכוש, מטבע יציב, אבטחת זכויות הקניין, הוצאות ממשלתיות ועוד.

4. מסקנות:

- הצעות האוצר החלופיות - הן להעלות את שיעור המע"מ ב-1%, והן דחיית התכנית להפחתת מס הכנסה - לא יתרמו להגדלת העבודה וליצירת צמיחה.
- בפועל הכספים שיגבו ממשלמי המסים על פירות וירקות כתוצאה מהטלת מע"מ נוסף - יועברו כתוספות לחברות הגדולות (כדוגמת התוספת בסך 900 מיליון ש"ח למדען הראשי ו-900 מיליון ש"ח נוספים לחוק לעידוד השקעות הון). דהיינו, יוטל מס רגרסיבי באופיו על פירות וירקות, שהנפגעים העיקריים מהטלתו יהיו החלשים ובעלי ההכנסות הנמוכות, ואשר הכנסותיו יועברו ברובם לבעלי החברות הגדולות ולזרים.
- חלופה טובה הנותנת מענה לאוצר להשגת ה-1.8 מיליארד שקלים שלכאורה חסרים לתקציב, נעוצה בביטול המענקים החדשים הללו שהממשלה מתכוונת למסור לבעלי העסקים הגדולים: ניתן לבטל את התוספות שמשרד האוצר מעוניין להעביר הן למדען הראשי והן לחוק לעידוד השקעות הון, שכן תוספות אלו שניתנו לאורך השנים לא הוכיחו את עצמם. במידה ותוספות אלו יבוטלו לא יהיה צורך להטיל מע"מ על פירות וירקות. (להרחבה ראה נייר עמדה "בחינת נחיצות לשכת המדען הראשי והחוק לעידוד השקעות הון").
- ניתן לעודד השקעות בישראל ולקדם חברות גדולות בפריפריה בדרכים אחרות, לדוגמה באמצעות הפחתת הבירוקרטיה: קיצור הליכי הקמת העסק, פישוט הליכי הרישום למס, זירוז סוגיות משפטיות המעכבות הקמת עסקים, הפחתת הדרישות למסמכים ולניירת, והפחתת הקריטריונים המבוקשים. כמו-כן, על מנת לעודד עסקים חשוב לבצע הפחתה מסיבית במס המוטל על החברות, זאת על מנת ליצור סביבה עסקית המתמרצת פתיחת עסקים חדשים והשומרת על העסקים הקיימים, ועל מנת להשוותנו לנעשה בעולם ובמדינות ה-OECD.